

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1934 kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
ändring i förordningen om jordbrukets kreditkassor, m. m.*

I en till riksdagen den 1 februari 1934 avlåten proposition nr 93, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 31 förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor;

2) besluta den ändring i gällande bestämmelser angående överlämnandet till Sveriges riksbank av svenska statens obligationer såsom pant för envar centralkassas för jordbrukskredit förbindelser, att nuvarande maxibeloppet för obligationerna höjes från 500,000 till 750,000 kronor.

Berörda förslag till förordning är av följande lydelse:

Förslag

till

**förordning angående ändrad lydelse av § 31 förordningen den
3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor.**

Härigenom förordnas, att § 31 förordningen den 3 juli 1930 om jordbrukets kreditkassor skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 31.

Centralkassas inlåning å bankmässiga räkningar må icke överskrida ett belopp, motsvarande två gånger den ansvarighet, som de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna sammanlagt hava för centralkassans förbindelser, Kungl. Maj:t dock obetaget att, där skäl därtill äro, medgiva, att inlåningen må uppgå till ett belopp, motsvarande tre gånger nämnda ansvarighet.

Denna förordning träder i kraft den — — —.

Centralkassa för jordbrukskredit äger av allmänheten mottaga medel till förräntning å sparkasseräkning, depositionsräkning och kapitalräkning samt av anslutna jordbrukskassor och deras medlemmar dessutom å checkräkning. Centralkassas inlåning å bankmässiga räkningar får emellertid icke överskrida ett belopp, motsvarande två gånger den ansvarighet, som de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna sammanlagt hava för centralkassans förbindelser.

Till säkerhet för vissa av centralkassas förbindelser är enligt riksdagens beslut ställd särskild statsgaranti i form av deposition hos riksbanken av svenska statens obligationer till belopp av högst 20 procent av centralkassans upplåning med undantag av kassans skuld till Svenska jordbrukskreditkassan. Obligationernas belopp får icke i något fall överstiga 500,000 kronor eller understiga 100,000 kronor för varje centralkassa.

I skrivelse den 13 december 1933 har *styrelsen för Svenska jordbrukskreditkassan* hemställt om vissa ändringar i de bestämmelser, som reglera eller beröra jordbrukets kreditkasserörelse. Däri har styrelsen, bland annat, hemställt,

dels att centralkassornas rätt till inlåning å bankmässiga räkningar måtte höjas från ett belopp, motsvarande två gånger den ansvarighet, som de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna sammanlagt hava för centralkassans förbindelser, till ett belopp motsvarande tre gånger denna ansvarighet;

dels ock att bestämmelserna om statsgarantien för centralkassas förbindelser måtte ändras sålunda, att garantien kommer att gälla 20 procent av inlåningen utan maximering av garantibeloppet.

Till stöd för sin hemställan om utvidgad inlåningsrätt för centralkassorna för jordbrukskredit har styrelsen anfört följande:

Till följd av begränsningen i inlåningsrätten hade det saknats förutsättningar för en organiserad verksamhet i egentlig mening för inlåningsrörelsens utveckling, enär en del centralkassor utan någon propaganda för inlåningen ändå uppnått eller närmast sig det medgivna maximum för denna. På grund av den begränsade inlåningsrätten bleve upplåningen allt för stor i förhållande till de penningmedel, som kunde anskaffas inlåningsvägen, och detta verkade särskilt ogynnsamt under tider, som de nuvarande, då inlåningsräntan vore högst väsentligt lägre än upplåningsräntan. Det torde också kunna anses som ekonomiskt riktigt, att jordbrukskasserörelsen genom egna ansträngningar och arbete själv sökte sörja för sitt kapitalbehov genom direkta förbindelser med spararna. Ginge sparmedlen onödiga omvägar, följde därav, att de bleve dyrare i sista hand för låntagarna.

Beträffande centralkassornas inlåning meddelas i propositionen följande uppgifter.

Centralkassa	Antalet andelar i jordbruks- kassorna	Två gånger jordbruks- kassornas ansvarighet Kronor	Inlåning per den 31/12 1933 Kronor
Gävleborgs läns	17,939	1,793,900	965,337
Malmöhus läns	19,455	1,945,500	903,805
Mellersta Norrlands	33,358	3,335,800	2,637,893
Mellersta Sveriges	11,537	1,153,700	189,679
Mälarprovinsernas	29,710	2,971,000	2,150,865
Skaraborgs läns	13,731	1,373,100	1,373,100
Södra Sveriges	44,799	4,479,900	2,534,993
Östergötlands	27,300	2,730,000	1,315,285
Summa	197,829	19,782,900	12,070,957

Vid slutet av år 1933 hade sålunda Skaraborgs läns centralkassa uppnått maximibeloppet för inlåningen från allmänheten å bankmässiga räkningar.

Beträffande tre centralkassor överstego vid slutet av år 1933 20 procent av kassornas in- och upplåning, med undantag av upplåningen från Svenska jordbrukskreditkassan, maximibeloppet för de pantförskrivna obligationerna, 500,000 kronor.

I de yttranden, som inhämtats över kassestyrelsens framställning, hava delade meningar gjort sig gällande angående lämpligheten av styrelsens nu förevarande förslag.

Framställningen har tillstyrkts av bland andra *fullmäktige i riksgäldskontoret*, med reservation dock av två fullmäktige. Fullmäktige hava i huvudsak anfört följande.

Enligt uppgift, som ställts till fullmäktiges förfogande, hade centralkassornas sammanlagda inlåning vid 1933 års utgång uppgått till inalles 11,878,320 kronor, under det att beloppet av jordbrukskassornas sammanlagda ansvarighet för centralkassornas förbindelser utgjort 9,799,600 kronor, medgivande alltså en total inlåning inemot 20 miljoner kronor. Då emellertid enligt vad i framställningen meddelats en del centralkassor redan uppnått eller närmade sig den medgivna inlåningsgränsen och det ju för jordbrukskasserörelsen vore av stor vikt, att den alltmär kunde tillfredsställa sitt utlåningsbehov genom ökad inlåning, ansåge fullmäktige goda skäl föreligga för bifall till framställningen om höjning av inlåningsrätten. Skulle förslaget bifallas, syntes emellertid en ändring i nu gällande bestämmelser angående statsgarantien bliva nödvändig. I detta hänseende kunde fullmäktige meddela, att tre av de åtta centralkassorna redan utnyttjat hela garantibeloppet. Att ändra bestämmelserna på sätt som föreslagits kunde fullmäktige dock icke tillstyrka. En begränsning uppåt av garantibeloppet borde alltså vara stadgad. Mot en höjning av det nämnda maximibelopp till exempelvis 750,000 kronor vore från fullmäktiges sida intet att erinra.

I betraktande av den omfattning, som jordbrukskasserörelsen numera fått och den utveckling, som den tenderade till, syntes det fullmäktige böra tagas under övervägande, huruvida ej den inre kontrollen inom rörelsen borde kompletteras med en statlig kontroll av samma art, som beträffande banker och sparbanker utövades av bank- och fondinspektionen respektive sparbanksinspektionen.

Av innehållet i de yttranden, som innefatta ett avstyrkande eller förslag om uppskov med avgörandet av jordbrukskreditkassans framställning, må följande återgivas.

Fullmäktige i riksbanken hava framhållit, att förevarande framställning avgivits nästan samtidigt med att enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats utredningsmän för att verkställa utredning rörande formerna för en reglering av jordbrukets kreditförhållanden. Denna utredning syntes intimt beröra jordbrukskasseorganisationen, enär utredningsmännen enligt direktiven hade att överväga bland annat, huruvida icke ett särskilt finansinstitut borde tillskapas för stödverksamhet från statens sida till förmån för jordbrukarna. Enligt fullmäktiges mening talade starka skäl för att i avvidan på utredningens resultat tills vidare icke vidtaga någon ändring av bestämmelserna för jordbrukskasserörelsen.

Statskontoret har såsom grund för sitt avstyrkande av förhöjning av inlåningsmaximum anfört: Visserligen vore såsom Svenska jordbrukskreditkassan framhållit upplåningsräntan för närvarande väsentligt högre än inlåningsräntan, vilket givetvis medförde vissa olägenheter för centralkassornas förseende med för deras verksamhet erforderligt kapital, men denna omständighet, som för övrigt torde sammanhånga med nuvarande säregna ränteförhållanden och som sannolikt vore av övergående natur, syntes så mycket mindre få anses avgörande, som det fastställda inlåningsmaximum närmast torde hava tillkommit som ett skydd för insättarnas intressen.

Enligt *bank- och fondinspektionens* uppfattning borde någon utvidgning av inlåningsrätten icke ske, utan att det närmare utreddes, huruvida jordbrukskasserörelsens soliditet och likviditet vore sådana, att de kunde anses medgiva en dylik utvidgning. Därjämte borde såsom förutsättning för en utvidgning uppställas, att jordbrukskasserörelsens verksamhetsområde inom nuvarande system av kreditinrättningar bleve avgränsat på ett bättre sätt, än hittills visat sig vara fallet.

I fråga om förslaget om ökad statsgaranti för centralkassas förbindelser uttalade inspektionen sina betänkligheter mot det upprepade utökan-det av anspråken på bidrag från statens sida. Under det att man ursprungligen tänkt sig, att jordbrukskasserörelsen efter den första organisationstiden skulle kunna av egen kraft fortsätta verksamheten, stödd på det underlag, organisationen själv gäve, hade rörelsen alltmera kommit att såsom underlag för verksamheten lita till statens garanti. Härigenom bleve grunden för kreditorganisationen förskjuten i en riktning, som måste betecknas såsom i hög grad irrationell.

Sparbanksinspektionen har framhållit, att de bestämmelser, som för närvarande reglerade jordbrukskasserörelsen, hade blivit beslutade så sent vid 1930 och 1932 års riksdagar. Inom ramen av dessa bestämmelser hade därefter en betydande utveckling av rörelsen ägt rum. Rörelsemedel hade härvid anskaffats dels genom avsevärd ökning av inlåningen från allmänheten, dels genom centralkassornas rediskontering i riksbanken, dels även

genom upplåning av Svenska jordbrukskreditkassan. Statsmakterna hade ställt obligationer i ökad omfattning till jordbrukskreditkassans förfogande icke blott för avsättning till denna kassas grundfond, vars storlek vore normerande för kassans upplåning, utan även till belåning i riksbanken. Om beskaffenheten av den säkerhet, som ställts för jordbruks- och centralkassornas utlåning, vore intet närmare känt. En snabb expansion under sadana erkänt svåra krisår, som de senaste åren utgjort för jordbruket, gjorde det dock sannolikt, att jordbrukskasserörelsen ej kunnat undgå att i vissa fall ikläda sig risker, förenade med krediter, som en kreditgivare under andra förhållanden skulle hava avböjt. Denna uppfattning erhöles ytterligare stöd, när man betänkte, att i synnerhet under den senaste tiden andra jordbrukets kreditgivare haft rikliga medel till förfogande. Möjlighet för jordbrukare att erhålla kredit mot bankmässig säkerhet syntes därför i allmänhet hava varit för handen även utan jordbrukskassornas bistånd. När konkurrens råder om bankmässiga krediter löpte emellertid en kreditinstitution, som ville snabbt utvidga sig, större fara än eljest att erhålla ett mindre gott låntagarklientel.

Sparbanksinspektionen ville erinra, att chefen för jordbruksdepartementet för någon tid sedan erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att genom särskilda sakkunniga låta verkställa utredning rörande formerna för en reglering av jordbrukets kreditförhållanden. I motiveringen anförde departementschefen bland annat, att det funnes anledning befara en utveckling, som kunde göra frågan om en nedskrivning av det i jordbruket investerade kapitalet aktuell. Departementschefen anförde vidare, att det borde av de sakkunniga undersökas, om jordbrukskasseorganisationen kunde användas som organ för vissa igångsatta stödåtgärder beträffande jordbrukskrediten. Möjligen borde dock ett särskilt finansinstitut skapas för detta ändamål, och de sakkunniga borde, enligt vad departementschefen till slut uttalade, överväga huruvida icke den verksamhet, som sålunda eventuellt skulle igångsättas, kunde i viss utsträckning behöva fortgå även sedan dess egenliga uppgift genomförts, nämligen för att tillgodose jordbrukets behov av gynnsam sekundär- och driftskredit. — Det syntes således falla inom ramen för de sakkunnigas uppdrag att utreda lämpligheten av ett nytt institut för att handhava vad som ansåges vara jordbrukskasseorganisationens huvuduppgift, nämligen jordbrukets sekundär- och driftskredit.

Med hänsyn till den sålunda förestående utredningen och till vad ovan av sparbanksinspektionen i övrigt anförts ansåge sparbanksinspektionen, att ändringar av de nuvarande bestämmelserna för jordbrukskasseorganisationen tills vidare borde anstå.

Med avseende å förslaget om utvidgning av centralkassornas rätt till inlåning å bankmässiga räkningar ville sparbanksinspektionen framhålla, att centralkassas upplåning i förevarande hänseende borde likställas med dess inlåning. Ett sådant likställande tillämpades vid såväl affärsbankerna som sparbankerna och syntes även vara riktigt, då ifrågavarande bestämmelser vore avsedda att trygga insättarna, men riskerna för dessa uppenbarligen ökades i och med en utvidgning av upplåningen. Jordbrukskasserörelsens upplåning hade stigit till högst avsevärda belopp. Med hänsyn därtill vore det icke möjligt att föreskriva, att upplåningen i berörda hänseende skulle inräknas i inlåningen utan att samtidigt fastställa ett högre maximum för summan av upplåning och inlåning än det, som nu gällde endast för inlåning. Huru detta nya maximum borde normeras borde givetvis närmare utredas. Det borde övervägas, om ej detta maximum borde fastställas till ett belopp,

som motsvarade beloppet av jordbrukskassemedlemmarnas sammanlagda lånemaximum, ökat med beloppet av vid varje tidpunkt utestående lån mot sådan säkerhet, som omförmäldes i 50 § andra stycket i förordningen om jordbrukets kreditkassor. Dock syntes sistnämnda tilläggsbelopp även böra på lämpligt sätt begränsas. Med hänsyn till att jordbrukskassemedlemmarnas lånerätt väl i regel ej borde vara helt utnyttjad, syntes sannolikt, att ett sålunda fastställt maximum för upp- och inlåningen även kunde anses täcka det behov av rörelsemedel, som uppstode på grund av utlåning till ekonomiska föreningar och av andra orsaker. Det vore dock möjligt, att ett sålunda beräknat maximum finge anses för högt. Det borde nämligen framhållas, att säkerheten för centralkassas förbindelse till väsentlig del utgjordes av jordbrukskassornas ansvarighet, som i sin tur vore beroende av värdet av medlemmarnas personliga ansvar. Detta värde kunde dock ej med någon säkerhet bedömas.

Svenska bankföreningens styrelse har framhållit, att någon ytterligare utredning till bestyrkande av behovet eller lämpligheten av de påkallade organisationsändringarna icke nu blivit av kassans styrelse förebragt. Därtill komme, att förhållandena inom jordbrukskasseorganisationen över huvudtaget vore ägnade att synnerligen försvåra varje skärskådande av den där bedrivna verksamheten. Det borde erinras om, att jordbrukskassorna i olikhet med affärs- och sparbankerna icke vore underställda statlig inspektion med därmed följande offentliggörande av siffermässiga sammanställningar och upplysande redogörelser, att reglerande bestämmelser för jordbrukskassornas utlåningsrörelse icke, på sätt skett beträffande affärs- och sparbankerna, vore av statsmakterna meddelade, samt att den invecklade beskaffenheten av de för jordbrukskasseorganisationen gällande ansvarsbestämmelserna syntes göra det skäligen omöjligt att bedöma de inom organisationen förefintliga riskernas reella innebörd och omfattning. Styrelsen förordade, att hela jordbrukskasseväsendet gjordes till föremål för en grundlig undersökning. Styrelsen vore övertygad om, att förutom annat gagn, som av en dylik undersökning kunde förväntas, densamma komme att öppna blickarna för behovet av en enklare och klarare organisation med fastare och mera betryggande regler för såväl verksamheten som kontrollen av densamma.

Generalpoststyrelsen har — under erinran att jordbrukskreditkassan av postsparbanksmedel medgivits en kredit å 7.52 miljoner kronor under förutsättning, att så länge kassan häftade i skuld till postsparbanken, kassans sammanlagda upplåning icke överstege grundfondens belopp — understrekit angelägenheten av att jordbrukskasserörelsen uppbyggdes på så stabil grund som möjligt samt att därför åtgärder för rörelsens fortsatta utvidgning vidtoges med iakttagande av all försiktighet.

Riksförsäkringsanstalten har funnit den föreslagna utvidgningen av inlåningsrätten för centralkassorna vara ägnad att försvaga deras och därmed även jordbrukskreditkassans ställning, något som knappast uppvägs av den föreslagna ökningen av statsgarantien för inlåningen.

Föredragande *departementschefen* har för egen del i huvudsak anförts:

För centralkassorna vore det givetvis av betydelse att medelst inlåning från allmänheten kunna fylla sitt kapitalbehov. Om de bestämmelser, som reglerade kreditkasserörelsen, skulle lägga hinder i vägen därför, syntes detta komma att vara till men för rörelsen. Redan nu borde centralkassorna beredas möjlighet att fortsätta med sin inlåning, även om det nu

gällande maximum hade uppnåtts. En generell höjning av maximum syntes dock i frågans nuvarande läge ej böra ske, utan borde det läggas i Kungl. Maj:ts hand att, där skäl därtill vore, medgiva en höjning av maximum för inlåningen till tre gånger den ansvarighet, som de till centralkassorna anslutna jordbrukskassorna sammanlagt hade för centralkassornas förbindelse.

Därest dylik jämkning av bestämmelserna om maximum för centralkassornas inlåning komme till stånd, syntes även en höjning av maximibeloppet för de statsobligationer, vilka finge överlämnas såsom pant för envar centralkassas samtliga förbindelser med undantag av kassans skuld till Svenska jordbrukskreditkassan, böra ifrågakomma. Att såsom kassestyrelsen hemställt helt borttaga bestämmelserna om ett maximibelopp för obligationerna borde dock icke äga rum. Departementschefen förordade fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag, att maximibeloppet höjdes till 750,000 kronor.

Såsom i propositionen meddelas och även framgår av de ovan intagna yttrandena, har chefen för jordbruksdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 december 1933 tillkallat utredningsmän för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande formerna för en reglering av jordbrukets kreditförhållanden (*jordbrukskreditutredningen*), vilka utredningsmän jämväl hava att syssla med frågor, som beröra jordbrukskasserörelsen. Enligt vad utskottet inhämtat, har departementschefen den 13 april 1934 på framställning av jordbrukskreditutredningen anhållit, att styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan ville låta enligt anvisningar, som jordbrukskreditutredningen kunde finna anledning meddela, verkställa undersökning av jordbrukskassorganisationens verksamhet samt giva jordbrukskreditutredningen del av undersökningens resultat. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande har departementschefen anmodat två personer att biträda vid denna undersökning.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har svenska jordbrukskreditkassans framställning om höjning av inlåningsrätten för centralkassorna för jordbrukskredit samt om ökad statsgaranti för kassornas inlåning av åtskilliga hörda myndigheter och korporationer avstyrkts eller i varje fall ansetts icke böra för närvarande bifallas. Ehuru de sålunda framförda betänkligheterna ingivit utskottet en viss tvekan angående lämpligheten av omedelbara åtgärder i propositionens syfte, har utskottet med hänsyn till vad departementschefen anfört ansett sig icke böra motsätta sig bifall till de av Kungl. Maj:t framlagda förslagen. Vad först angår frågan om utvidgad inlåningsrätt för centralkassorna bör sålunda en generell höjning av nu gällande maximum för inlåningen ej nu genomföras, utan bör det läggas i Kungl. Maj:ts hand att efter prövning av varje särskilt fall medgiva en höjning av detta maximum till tre gånger den ansvarighet, som de till centralkassa anslutna jordbrukskassorna sammanlagt hava för centralkassans förbindelser. Utskottet förutsätter

Utskottet.

emellertid, att angivna fullmakt av Kungl. Maj:t utnyttjas med största varsamhet och endast i den utsträckning, som befinnes erforderlig med hänsyn till centralkassas behov av inlåningsmedel för sin fortsatta rörelse.

Vidkommande därefter den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av nu stadgade maximibelopp för den särskilda statsgaranti, som enligt gällande bestämmelser är ställd till säkerhet för centralkassas förbindelser, med undantag av kassans skuld till Svenska jordbrukskreditkassan vill utskottet erinra, att denna garanti har formen av deposition hos riksbanken av svenska statsobligationer till belopp av högst 20 procent av centralkassans upplåning, vartill jämväl inlåningen å bankmässiga räkningar är att hänföra, dock att obligationernas belopp icke i något fall må överstiga 500,000 kronor. Såsom i propositionen upplysts, överstiga beträffande några centralkassor 20 procent av kassornas in- och upplåning, med undantag av upplåningen hos Svenska jordbrukskreditkassan, maximibeloppet för de pantförskrivna obligationerna. Vid bedömande av frågan, huruvida i den sålunda inträdda situationen staten bör tillskjuta ytterligare garantibelopp, har utskottet med hänsyn till denna frågas nära samband med centralkassornas inlåningsrätt funnit sig icke böra motsätta sig, att maximibeloppet på sätt Kungl. Maj:t föreslagit höjes till 750,000 kronor.

Vid behandlingen av nu förevarande proposition har utskottet ansett sig kunna utgå från att vid den utredning, som igångsatts rörande formerna för en reglering av jordbrukets kreditförhållanden, jämväl frågan om centralkassornas inlåning göres till föremål för undersökning. En omprövning av denna fråga synes utskottet påkallad bland annat med hänsyn till den strävan, som numera gör sig gällande att i allt större omfattning uppbygga jordbrukskasserörelsens kapitalanskaffning på inlåning. Den starka expansion, som denna för vår modernäring så viktiga rörelse utvisat under de senaste åren, är i och för sig ägnad att väcka tillfredsställelse men medför givetvis ökade krav på kontroll. I anslutning till de önskemål, som härutinnan blivit framförda i vissa avgivna yttranden, vill utskottet uttala, att vid förenämnda utredning synes böra tagas under övervägande, huruvida icke den inre kontrollen inom jordbrukskasserörelsen bör kompletteras med en statlig kontroll av samma art, som beträffande banker och sparbanker utövas av bank- och fondinspektionen respektive sparbanksinspektionen.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 25 maj 1934.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD AKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Lindgren, Lindley*, Stendahl, Ström i Lidköping, Johansson i Friggeråker, Ernfors och Bjurström; samt

från andra kammaren: herrar Leffler, Lovén, Paulsen, Johansson i Solletteå, Andersson i Falkenberg, Svedman, Hilding och friherre De Geer.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Stendahl, Lindgren, Ernfors, Leffler och Svedman, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»De ovan intagna yttrandena synas enligt utskottets mening mana till största försiktighet vid behandlingen av Svenska jordbrukskreditkassans nu förevarande framställning om ändringar i de nuvarande bestämmelserna om jordbrukskasseorganisationen. Med hänsyn härtill och då särskilda sakkunniga blivit tillkallade för utredning av formerna för en reglering av jordbrukets kreditförhållanden, vilka sakkunniga tagit initiativ till en särskild undersökning av jordbrukskasseorganisationens verksamhet, har det synts utskottet icke vara lämpligt, att de i propositionen berörda spörsmålen nu företagas till prövning och avgörande, utan synes resultatet av den pågående utredningen först böra avvaktas. Några olägenheter för jordbrukskasserörelsens utveckling synas icke kunna föranledas av ett sådant uppskov med ståndpunkttagandet. Att märka är nämligen, att endast en av centralkassorna vid slutet av år 1933 uppnått maximum för sin inlåningsrätt, medan övriga kassor fortfarande hade en betydande marginal av outnyttjad inlåningsrätt. Möjligheter för tillgodoseende av rörelsens kapitalbehov stå vidare centralkassorna till buds icke blott genom inlåningen från allmänheten utan även genom rediskontering hos riksbanken samt genom upplåning hos jordbrukskreditkassan. Den sistnämnda hade vid slutet av år 1933 ännu icke utnyttjat hela sin grundfond i upplåningssyfte; det outnyttjade beloppet utgjorde omkring 8 miljoner kronor. Något behov av omedelbart ökad inlåningsrätt för centralkassorna föreligger alltså icke.

De betänkligheter, som i de ovan intagna yttrandena framkommit mot jordbrukskreditkassans framställning, gälla i lika hög grad det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget. Visserligen innebär detta sistnämnda i fråga om inlåningsrätten till synes en viss inskränkning, i det att detsamma för höjning av inlåningsrätten förutsätter en prövning av Kungl. Maj:t. I själva verket torde det emellertid icke låta sig göra att, sedan en centralkassa erhållit ökad inlåningsrätt, vägra övriga kassor samma rätt.

Enligt utskottets mening torde vid ovanberörda utredning jämväl böra övervägas, huruvida icke, såsom fullmäktige i riksgäldskontoret framhållit, den inre kontrollen inom jordbrukskasserörelsen bör kompletteras med en statlig kontroll av samma art, som beträffande banker och sparbanker utövas av bank- och fondinspektionen respektive sparbanksinspektionen. Särskilt med hänsyn till insättarnas intressen synes det önskvärt, att en sådan kontroll kommer till stånd. Den betydande omfattning, i vilken staten finansiellt engagerats i rörelsen, förefaller utskottet utgöra ytterligare ett skäl för införande av en dylik kontroll.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må av riksdagens bifallas.»